NHẬN THỨC, THÁI ĐỘ VÀ HÀNH VI CỦA SINH VIÊN ĐỐI VỚI VIỆC SỬ DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TRONG HỌC TIẾNG TRUNG

Trần Phương Anh
Trường Đại học Công thương TP. Hồ Chí Minh
Email: anhtp@huit.edu.vn

Tóm tắt: *Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo (AI) phát triển mạnh mẽ, việc ứng dụng AI trong giáo dục đang tạo ra những phương thức mới trong học ngoại ngữ, trong đó có học tiếng Trung. AI hỗ trợ sinh viên cá nhân hóa hoạt động học tập, tăng cường tương tác và nâng cao khả năng tự học. Tuy nhiên, việc sử dụng AI cũng đặt ra những vấn đề như phụ thuộc công nghệ, tiếp nhận thông tin thiếu chính xác và suy giảm tính chủ động của người học. Bài viết sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp tài liệu kết hợp với tiếp cận tâm lý học giáo dục nhằm làm rõ nhận thức, thái độ và hành vi của sinh viên trong sử dụng AI để học tiếng Trung, từ đó đề xuất một số định hướng nhằm sử dụng AI hiệu quả, chủ động và có trách nhiệm.*

Từ khóa: *trí tuệ nhân tạo; sinh viên; học tiếng Trung; nhận thức; thái độ; hành vi; tâm lý học giáo dục.*

AWARENESS, ATTITUDES, AND BEHAVIORS OF STUDENTS TOWARD THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LEARNING CHINESE

Abstract: *In the context of the rapid development of artificial intelligence (AI), the application of AI in education is creating new approaches to foreign language learning, including Chinese language learning. AI supports students in personalizing learning activities, enhancing interaction, and improving self-directed learning. However, the use of AI also raises concerns such as technological dependence, exposure to inaccurate information, and reduced learner autonomy. This paper employs document analysis and synthesis combined with an educational psychology approach to examine students' awareness, attitudes, and behaviors toward using AI to learn Chinese, thereby proposing several orientations for the effective, proactive, and responsible use of AI.*

Keywords: *artificial intelligence; students; Chinese language learning; awareness; attitudes; behaviors; educational psychology.*

Nhận bài: 22/07/2026 Phản biện: 14/08/2026 Duyệt đăng: 17/08/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh chuyển đổi số, AI đang ngày càng được ứng dụng rộng rãi trong giáo dục, tạo ra những phương thức học tập linh hoạt và cá nhân hóa. Đối với học tiếng Trung, AI có thể hỗ trợ sinh viên trong tra cứu từ vựng, ngữ pháp, luyện phát âm, thanh điệu, nghe – nói, đọc – viết và thực hành hội thoại. Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích, việc sử dụng AI cũng đặt ra một số vấn đề về tâm lý và hành vi học tập, như sự phụ thuộc vào công nghệ, tiếp nhận thông tin thiếu kiểm chứng, giảm nỗ lực nhận thức hoặc sử dụng AI để hoàn thành nhiệm vụ thay vì hỗ trợ quá trình học tập. Vì vậy, việc nghiên cứu sử dụng AI trong học tiếng Trung cần được xem xét không chỉ từ góc độ công nghệ mà còn từ nhận thức, thái độ và hành vi của người học. Trên cơ sở phân tích, tổng hợp tài liệu và tiếp cận từ tâm lý học giáo dục, bài viết làm rõ cơ sở lý luận, mối quan hệ giữa nhận thức, thái độ và hành vi của sinh viên trong sử dụng AI học tiếng Trung, từ đó đề xuất một số định hướng nhằm nâng cao hiệu quả, tính chủ động và trách nhiệm của người học.

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính thông qua phân tích, tổng hợp tài liệu, kết hợp với tiếp cận tâm lý học giáo dục, tiếp cận phát triển năng lực, tiếp cận hành vi, tiếp cận học tập tự điều chỉnh và tiếp cận chuyển đổi số nhằm làm rõ cơ sở lý luận về nhận thức, thái độ và hành vi của sinh viên trong sử dụng AI để học tiếng Trung. Nguồn tài liệu được khai thác từ các văn bản, chính sách của Đảng và Nhà nước về giáo dục, khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số; các công trình khoa học về AI trong giáo dục; cùng các nghiên cứu liên quan đến tâm lý học giáo dục, hành vi học tập, tự học và học ngoại ngữ. Trên cơ sở phân tích và đối chiếu các nguồn tài liệu, bài viết khái quát những tác động của AI đối với quá trình học tiếng Trung, làm rõ mối quan hệ giữa nhận thức, thái độ và hành vi của sinh viên, từ đó đề xuất một số định hướng giáo dục phù hợp.

III. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Nhận thức của sinh viên đối với việc sử dụng AI trong học tiếng Trung

Nhận thức giữ vai trò nền tảng trong quá trình hình thành thái độ và định hướng hành vi của sinh viên khi sử dụng AI. Nhận thức đúng giúp người học phát huy lợi ích của AI, đồng thời chủ động kiểm soát những hạn chế và rủi ro phát sinh trong quá trình học tiếng Trung.

3.1.1. Nhận thức về lợi ích

Sinh viên cần nhận thức được AI là công cụ hỗ trợ hữu ích cho quá trình học tiếng Trung. AI có thể giúp người học tiếp cận và xử lý học liệu nhanh hơn, hỗ trợ giải thích những vấn đề ngôn ngữ khó, mở rộng vốn từ, luyện tập các kỹ năng nghe, nói, đọc, viết và tạo thêm cơ hội thực hành. Khả năng cá nhân hóa nội dung và cung cấp phản hồi nhanh cũng giúp sinh viên chủ động hơn trong việc lựa chọn nội dung, phương pháp và tiến độ học tập. Qua đó, AI có thể góp phần nâng cao hiệu quả tự học và hỗ trợ sinh viên khắc phục một số khó khăn trong quá trình học tiếng Trung.

3.1.2. Nhận thức về giới hạn và rủi ro

Nhận thức về lợi ích cần đi đôi với nhận thức về giới hạn của AI. Sinh viên cần hiểu rằng thông tin do AI cung cấp có thể thiếu chính xác, chưa phù hợp với ngữ cảnh hoặc chưa phản ánh đầy đủ sắc thái của ngôn ngữ. Đối với tiếng Trung, những khác biệt về ngữ cảnh giao tiếp, sắc thái biểu đạt và đặc điểm văn hóa càng đòi hỏi người học phải có khả năng kiểm chứng và đánh giá kết quả. Bên cạnh đó, sử dụng AI thiếu kiểm soát có thể dẫn đến phụ thuộc công nghệ, giảm năng lực tự học và phát sinh những vấn đề liên quan đến đạo đức học thuật.

3.1.3. Nhận thức về vai trò của bản thân

Từ góc độ tâm lý học giáo dục, nhận thức quan trọng nhất của sinh viên là xác định đúng vị trí của bản thân trong quá trình học tập. Sinh viên là chủ thể của hoạt động học tập; AI chỉ là công cụ hỗ trợ. AI có thể cung cấp thông tin, gợi ý và phản hồi, nhưng không thể thay thế hoàn toàn quá trình tư duy, thực hành và tự điều chỉnh của người học. Vì vậy, sinh viên cần chủ động sử dụng AI, kiểm chứng thông tin, đánh giá kết quả và chịu trách nhiệm đối với sản phẩm học tập của mình. Đây là cơ sở để chuyển từ sử dụng AI một cách thụ động sang khai thác AI nhằm phát triển năng lực học tiếng Trung một cách chủ động và bền vững.

3.2. Thái độ của sinh viên đối với việc sử dụng AI trong học tiếng Trung

Thái độ của sinh viên đối với AI được hình thành trên cơ sở nhận thức về giá trị, khả năng đáp ứng nhu cầu học tập và những rủi ro có thể phát sinh. Thái độ phù hợp có ý nghĩa định hướng cách thức sinh viên lựa chọn và sử dụng AI trong quá trình học tiếng Trung.

3.2.1. Thái độ tích cực

AI tạo ra phương thức học tập mới, linh hoạt và có khả năng đáp ứng nhu cầu cá nhân, từ đó có thể tạo hứng thú và sự sẵn sàng tiếp nhận của sinh viên. Khi nhận thấy AI giúp giải quyết những khó khăn về từ vựng, ngữ pháp, phát âm, giao tiếp và cung cấp phản hồi nhanh, sinh viên có xu hướng đánh giá công cụ này hữu ích và chủ động đưa AI vào hoạt động học tập. Thái độ tích cực giúp người học mạnh dạn thử nghiệm các phương thức học mới, mở rộng cơ hội thực hành và tăng cường khả năng tự học.

3.2.2. Thái độ thận trọng

Bên cạnh sự tích cực, sinh viên cần hình thành thái độ thận trọng trước những giới hạn của AI. Sự nghi ngờ về độ chính xác của thông tin, khả năng hiểu sai ngữ cảnh, nguy cơ phụ thuộc công nghệ và suy giảm tính chủ động là những vấn đề cần được nhận thức đầy đủ. Đối với học tiếng Trung, việc quá tin tưởng vào kết quả dịch, giải thích hoặc sửa lỗi của AI có thể dẫn đến tiếp nhận những cách diễn đạt chưa phù hợp. Đồng thời, việc sử dụng AI để hoàn thành nhiệm vụ thay cho quá trình tự học còn liên quan đến yêu cầu về đạo đức học thuật và trách nhiệm của người học.

3.2.3. Hình thành thái độ sử dụng AI có trách nhiệm

Từ góc độ tâm lý học giáo dục, thái độ phù hợp không phải là tuyệt đối hóa vai trò của AI cũng không phải phủ nhận công nghệ này, mà là sử dụng AI trên cơ sở chủ động, có chọn lọc, kiểm chứng và chịu trách nhiệm. Sinh viên cần duy trì sự cởi mở với công nghệ nhưng đồng thời biết đánh giá giới hạn của AI, kiểm chứng thông tin và tự chịu trách nhiệm đối với kết quả học tập. Thái độ này tạo cơ sở chuyển AI từ một công cụ cung cấp câu trả lời thành phương tiện hỗ trợ quá trình nhận thức và phát triển năng lực ngôn ngữ.

3.3. Hành vi của sinh viên trong sử dụng AI để học tiếng Trung

Hành vi sử dụng AI phản ánh trực tiếp cách sinh viên chuyển nhận thức và thái độ thành hoạt động học tập cụ thể. Việc sử dụng AI có thể góp phần nâng cao hiệu quả học tiếng Trung nếu được đặt trong quá trình học tập chủ động và có mục đích; ngược lại, có thể làm suy giảm năng lực tự học nếu người học phụ thuộc vào công nghệ.

3.3.1. Hành vi sử dụng AI để hỗ trợ học tập

Sinh viên có thể sử dụng AI để tra cứu và mở rộng từ vựng, giải thích ngữ pháp, luyện phát âm và thanh điệu, thực hành hội thoại, luyện nghe, hỗ trợ đọc hiểu và sửa bài viết. Những hoạt động này giúp người học có thêm cơ hội thực hành và nhận phản hồi ngoài thời gian học tập trên lớp. Đặc biệt, khả năng mô phỏng tình huống giao tiếp

cho phép sinh viên chủ động luyện tập nhiều lần, qua đó góp phần củng cố kiến thức và kỹ năng ngôn ngữ.

3.3.2. Hành vi sử dụng AI để tăng cường tự học

AI có thể trở thành công cụ hỗ trợ quá trình tự học và tự điều chỉnh của sinh viên. Người học có thể xác định mục tiêu, lựa chọn nội dung cần hỗ trợ, yêu cầu AI cung cấp bài tập hoặc phản hồi, sau đó tự đánh giá kết quả và điều chỉnh phương pháp học. Theo hướng này, AI không làm thay hoạt động học tập mà tạo điều kiện để sinh viên chủ động tổ chức, giám sát và điều chỉnh quá trình học tiếng Trung theo nhu cầu của bản thân.

3.3.3. Những hành vi sử dụng AI chưa phù hợp

Bên cạnh những hành vi tích cực, việc sử dụng AI thiếu kiểm soát có thể biểu hiện ở việc yêu cầu AI làm thay bài tập, sao chép nguyên văn nội dung, sử dụng kết quả mà không kiểm chứng hoặc hình thành tâm lý phụ thuộc vào công nghệ. Khi AI trở thành phương tiện thay thế cho suy nghĩ và thực hành của người học, nỗ lực nhận thức giảm xuống, đồng thời hạn chế khả năng hình thành năng lực ngôn ngữ và tự học. Vì vậy, cần phân biệt rõ sử dụng AI để hỗ trợ tư duy với sử dụng AI để thay thế tư duy.

3.4. Mối quan hệ giữa nhận thức, thái độ và hành vi của sinh viên

Nhận thức, thái độ và hành vi là ba thành tố có quan hệ chặt chẽ trong quá trình sinh viên sử dụng AI để học tiếng Trung. Nhận thức là nền tảng, thái độ là động lực, còn hành vi là sự biểu hiện cụ thể của quá trình tiếp nhận và sử dụng AI. Nhận thức đúng về khả năng và giới hạn của AI tạo cơ sở hình thành thái độ phù hợp; thái độ tích cực và có trách nhiệm thúc đẩy sinh viên sử dụng AI chủ động, có mục đích và kiểm soát hơn.

Tuy nhiên, mối quan hệ này không mang tính tuyến tính và một chiều theo mô hình "nhận thức → thái độ → hành vi". Hành vi sử dụng AI trong thực tế cũng có thể tác động trở lại nhận thức và thái độ của sinh viên thông qua trải nghiệm, kết quả học tập và những khó khăn phát sinh trong quá trình sử dụng. Do đó, ba thành tố cần được xem xét trong mối quan hệ tương tác và điều chỉnh lẫn nhau.

Bên cạnh các yếu tố thuộc về cá nhân, quá trình này còn chịu ảnh hưởng của giảng viên, môi trường học tập, yêu cầu kiểm tra và đánh giá, năng lực số, động cơ học tiếng Trung và khả năng tự điều chỉnh của sinh viên. Vì vậy, hình thành hành vi sử dụng AI hiệu quả không chỉ là vấn đề của bản thân công nghệ mà còn là kết quả của sự tác động tổng hợp giữa nhận thức, thái độ, năng lực cá nhân và môi trường giáo dục.

3.5. Định hướng giáo dục nhằm hình thành hành vi sử dụng AI hiệu quả trong học tiếng Trung

Để phát huy vai trò của AI trong học tiếng Trung, đồng thời hạn chế những tác động không mong muốn đối với hoạt động nhận thức và hành vi học tập của sinh viên, cần thực hiện đồng bộ một số định hướng sau:

Thứ nhất, nâng cao nhận thức về vai trò và giới hạn của AI. Sinh viên cần hiểu đúng AI là công cụ hỗ trợ học tập, có khả năng cung cấp thông tin, gợi ý và phản hồi nhưng không thay thế quá trình tư duy, thực hành và tự đánh giá của người học. Đồng thời, cần nhận thức rõ những hạn chế của AI, đặc biệt là khả năng cung cấp thông tin thiếu chính xác hoặc chưa phù hợp với ngữ cảnh và đặc điểm ngôn ngữ Trung Quốc.

Thứ hai, hình thành thái độ sử dụng AI chủ động, có trách nhiệm. Cần khuyến khích sinh viên tiếp cận AI với thái độ cởi mở nhưng không phụ thuộc; chủ động khai thác những lợi ích của công nghệ, đồng thời có ý thức kiểm chứng thông tin và chịu trách nhiệm về kết quả học tập của bản thân.

Thứ ba, phát triển năng lực tự học và tự điều chỉnh khi sử dụng AI. Sinh viên cần biết xác định mục tiêu, lựa chọn công cụ phù hợp, theo dõi quá trình học tập và tự đánh giá kết quả. AI cần được sử dụng như phương tiện hỗ trợ quá trình tự học thay vì trở thành công cụ làm thay các nhiệm vụ nhận thức của người học.

Thứ tư, tăng cường tư duy phản biện và năng lực kiểm chứng thông tin. Sinh viên cần biết đối chiếu nội dung do AI cung cấp với giáo trình, tài liệu học tập và các nguồn đáng tin cậy; đồng thời phân tích, đánh giá và điều chỉnh kết quả trước khi sử dụng.

Thứ năm, đổi mới phương thức tổ chức hoạt động học tiếng Trung. Quá trình học cần chuyển từ "AI làm bài" sang "sinh viên tự làm → sử dụng AI để nhận phản hồi → kiểm chứng → sửa chữa → tự đánh giá". Cách tiếp cận này vừa khai thác được ưu thế của AI, vừa duy trì vai trò chủ thể và nỗ lực nhận thức của sinh viên.

Thứ sáu, xây dựng chuẩn mực sử dụng AI trong học tập. Cơ sở giáo dục và giảng viên cần định hướng rõ những trường hợp được sử dụng AI, sử dụng có điều kiện và không được sử dụng; đồng thời xác định trách nhiệm của sinh viên đối với

sản phẩm học tập. Qua đó hình thành thói quen sử dụng AI đúng mục đích, có trách nhiệm và phù hợp với yêu cầu đạo đức học thuật.

3.6. Thảo luận

Việc sử dụng AI đang tạo ra những cơ hội mới cho học tiếng Trung, góp phần chuyển hoạt động học ngoại ngữ từ phương thức tương đối thụ động sang tăng cường tương tác, cá nhân hóa và tự học. Tuy nhiên, hiệu quả giáo dục của AI không phụ thuộc đơn thuần vào khả năng của công nghệ mà chịu ảnh hưởng đáng kể bởi nhận thức, thái độ và năng lực tự điều chỉnh của sinh viên. AI chỉ thực sự phát huy giá trị khi được sử dụng để hỗ trợ người học suy nghĩ, thực hành và tự đánh giá, thay vì thay thế những hoạt động đó.

Từ góc độ tâm lý học giáo dục, vấn đề cốt lõi không phải là sinh viên có sử dụng AI hay không, mà là sử dụng AI như thế nào để không làm suy giảm vai trò chủ thể của người học. Điều này đòi hỏi sự kết hợp giữa năng lực công nghệ, tư duy phản biện, khả năng tự học và trách nhiệm của sinh viên, đồng thời cần có sự định hướng của giảng viên và môi trường giáo dục phù hợp.

Do bài viết chủ yếu sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp tài liệu, các luận điểm về mối quan hệ giữa nhận thức, thái độ và hành vi chưa được kiểm chứng trực tiếp trong thực tiễn. Vì vậy, các nghiên cứu tiếp theo cần tiến hành khảo sát và thực nghiệm với các nhóm sinh viên học tiếng Trung để kiểm chứng, bổ sung và hoàn thiện những luận điểm lý luận được đề xuất.

IV. KẾT LUẬN

AI đang tạo ra những phương thức mới trong học tiếng Trung, góp phần mở rộng không gian học tập, tăng cường cá nhân hóa và hỗ trợ khả năng tự học của sinh viên. Tuy nhiên, công nghệ không tự quyết định hiệu quả giáo dục; giá trị của AI phụ thuộc vào nhận thức, thái độ và cách thức sử dụng của người học. Nhận thức đúng, thái độ đúng và hành vi đúng là cơ sở để khai thác AI hiệu quả, chủ động và có trách nhiệm. Mục tiêu cuối cùng không phải là sử dụng AI nhiều hơn, mà là giúp sinh viên học tiếng Trung tốt hơn nhờ AI, đồng thời duy trì năng lực tư duy độc lập, tự học, tự điều chỉnh và tự chịu trách nhiệm đối với kết quả học tập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Chính trị. (2024). Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22 tháng 12 năm 2024 về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia.

Thủ tướng Chính phủ. (2022). Quyết định số 131/QĐ-TTg ngày 25 tháng 01 năm 2022 phê duyệt Đề án "Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục và đào tạo giai đoạn 2022–2025, định hướng đến năm 2030".

Bùi Trọng Tài, & Nguyễn Minh Tuấn. (2024). Nghiên cứu ảnh hưởng của trí tuệ nhân tạo trong giáo dục tới hoạt động học tập của sinh viên. Tạp chí Giáo dục, 24(10), 6–11.

Trịnh Diệu An, Lê Ngọc Diệp, Nguyễn Thị Trinh, Đoàn Thị Hương Giang, & Phạm Đinh Mai Hương. (2025). Tổng quan nghiên cứu về học tập tự định hướng của sinh viên với sự hỗ trợ của trí tuệ nhân tạo tạo sinh. Tạp chí Giáo dục, 25(đặc biệt 8), 47–52.

Nguyễn Thị Vĩnh Bình. (2025). Tác dụng của AI trong giảng dạy tiếng Trung Quốc theo mô hình dạy học kết hợp trực tuyến và trực tiếp. Tạp chí Khoa học Trường Đại học Mở Hà Nội.

Trịnh Thị Diệu Huyền. (2025). Ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong việc học tiếng Trung của sinh viên Học viện Báo chí và Tuyên truyền. Tạp chí Thiết bị Giáo dục, 335(Kỳ 1 tháng 8/2025).